

Marko Kravos

TUDI KOŽA IN REP NEKAJ POMENITA

Sploh me ne daje nobena zavist ali zamera do Ljubljane, do centra. V pogledih svojih ljubljanskih prijateljev marsikdaj opazim, kako jim je vsega vrh glave, ali vsaj da jih daje nostalgija za zeleno periferijo, skušnjava, da bi zbežali pred spletkami, pred gnečo priložnosti, ki človeka navadno silijo v kompromise ali zamere ali v merjenje prestiža in moči.

Morda so tudi moja srednja leta opravila svoje: možnosti in uspehi, do katerih v centru res prej prideš, mi niso glavna skrb. Bo že kako. Bolj se ubadam s smislom svojega dela. In ker je moje ustvarjanje vezano na jezik, ki je eno glavnih določil naroda, razmišljam o dilemi monocentrizem – policentrizem bolj z vidika homogenega nacionalnega organizma kot iz občutka, da sem slovensko podeželje. Ta občutek mi je kot Tržačanu res tuj.

Prav gotovo je naravno in nujno, da pridejo posamezni deželni značaji do veljave – še več, da se polno uveljavijo in dobijo pravo mesto v slovenski fiziognomiji. Še pomembnejše pa je, da se izoblikuje zavest o celovitosti in usodni povezanosti vseh dveh milijonov posameznikov, ki sestavljamo slovenski ekosistem. Ta vez rase iz človekovega občutka, da je smiseln in potreben. Po drugi strani pa mu je ta pomembnost lastne eksistence tudi nekakšna varščina, da bo v primeru take ali drugačne nesreče deležen pozornosti.

Zato bi bilo treba opremiti Slovenijo z omrežjem živcev, ki bi registrirali dobra in slaba izkustva svojih živih celic. Razvejano, propustno ožilje naj potem razporeja kisik in hranila na potrebna mesta. Ta živčni in krvni sistem nista nujna le ob volitvenem obredju (ki je zdaj še bolj podobno molži lačne krave, ko ji pred gobcem mahaš s senom); so tudi skrb za enakomerno medijsko prisotnost (kako da v Trstu ne morem prejemati dnevnika iz Slovenije isti dan ali slediti slovenskim TV programom? Kako da osrednji mediji pokrivajo našo dejavnost in življenje le, ko sta v funkciji interesov v ljubljanskem političnem loncu?); gre za šolstvo, ki naj ima krajevno barvo, a naj obenem oblikuje zavest o skupnem slovenskem kulturnem prostoru; gre za dostopnost kulturnih dobrin in kar je še takega.

V stiku s sosednjim narodom sem opazil, da zaznavajo Italijani kot posebno slovensko značilnost posameznikov izraziti občutek, da je član ožje in širše skupnosti: da je odgovoren za počutje in uspeh rodnega okolja prav toliko, kolikor mu ta skupnost lahko daje toplino in mu omogoča dejavno eksistenco in perspektivo. To integriranost Slovencev dojemajo naši sosedi bodisi kot vrlino bodisi kot drugačnost – kot nekakšno primitivno naperjenost navzven. Marsikdaj izzove ta pri njih tudi strah, ki ni v nobenem sorazmerju z dejansko številčnostjo, močjo in ambicijami oz. agresivnostjo Slovencev.

Pa znamo to svojo navezanost predelati v kaj koristnega ali se ta rodovniška zaveza izrojeva in se zato pri nas vsakdo vtika in spotika ob kogarkoli in karkoli?

Te stvari zaznavam, ker živim, kjer živim: v Trstu. Sem na robu, na stiku slovenščine z neslovenščino. Rad sem na tej povrhnjici, s katero po eni strani občutimo in okušamo svet, po drugi strani pa nacionalni osebek varujemo pred razobličanjem. Res pa je, da občutim pomanjkljivost živčnega sistema in ožilja. Bojim se, da zakrnim, ali da me razje gangrena. Pri mlajših ustvarjalcih v italijanskem zamejstvu (no, kar pri vseh, ki nimajo starih vezi s centrom, z Ljubljano) je to že precej očitno. Celotno literaturo se s svojo ustvarjalnostjo prej znajdejo v italijanskem ambientu: Ivan – Giovanni Tavčar, Tatjana Rojc, Liljana Visintin, Miha Obit, Renato Quaglia n.pr. Toliko bolj je ta pojav opazen pri likovnikih, glasbenikih, pri znanstveni inteligenci. Kljub vsemu še krožijo v naši kulturni orbiti, čeprav je sredotožnih silnic vse manj in vse manj poznavanja med osredjem in zaledjem. Vse manj tukajšnjih kreativnih osebkov ve, v čem naj bi bili še drug drugemu potrebni, koristni in simpatični.

....
Ni dvoma, da je današnja civilizacija urbana. Tudi podeželje se lahko počuti in se mora počutiti urbanizirano. V naši tradiciji, v tradiciji srednjeevropskega prostora je tudi to, da rase mesto oz. središče v funkciji zaledja in ne obratno (italijanska mesta so drugače zrasla – tudi zato je kultura in duhovna kohezija na sosednjem polotoku drugačna). Veliko zunanjih in notranjih silnic napeljuje danes Ljubljano, naj ima svoje zaledje za molzno kravo in naj ga kar preskoči, ko se je treba bosti s sosednjim govedom. Nekakšen goli ekonomizem je to, ki pa je v bistvu tuj slovenskemu načinu bivanja v skupnosti.

Zanemariti vpetost urbanega centra v neposrednem okolju, ko plovemo po odprtem morju Evrope, bi pomenilo zgubiti tla pod nogami. Naj bo v glavi – Emoni še tako imenitno in živahno, brez cele krave ne bi daleč prišli: saj se v glavo ne da stlačiti vseh organov: pljuč, jeter, želodca... da o srcu niti ne govorimo. Pa tudi koža in rep nekaj pomenita, če sta zdrava in na pravem mestu.

Trst, 31. 1. 1996